

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА В УМОВАХ СТУПЕНЕВОЇ ОСВІТИ (НА ПРИКЛАДІ ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ АКАДЕМІЇ)

Попик О.І.

Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії

Анотація. В статті розглянуто і визначено концептуальні основи підготовки фахівців образотворчого мистецтва в вищих педагогічних навчальних закладах в сучасних умовах розвитку ступеневої освіти.

Ключові слова. культурологічна підготовка, вища освіта, удосконалення системи професійного навчання.

Анотация. Попик О.И. Концептуальные основы подготовки учителя изобразительного искусства на различных ступенях образования (на примере Хмельницкой гуманитарно-педагогической академии). В статье раскрыты и определены концептуальные основы подготовки специалистов изобразительного искусства в высших педагогических учебных заведениях в современных условиях развития образования.

Ключевые слова. культурологическая подготовка, высшее образование, усовершенствование системы профессионального обучения.

Annotation. Popyk O.I. Conceptual bases of preparation of the teacher of the fine arts at various steps of education (by the example of Khmel'nitskiy humanitarian-pedagogical academy). In article conceptual bases of preparation of experts of the fine arts in the supreme pedagogical educational institutions in modern conditions of development of education are opened and determined.

Key words. Cultural preparation, higher education, improvement of system of vocational training.

Постановка проблеми. Серед пріоритетних напрямів сучасної педагогічної науки вагоме місце посідає дослідження широкого кола питань культурологічної підготовки майбутнього фахівця, зокрема вчителя образотворчого мистецтва, який усвідомлює своє соціокультурне призначення і здатний до творчої самореалізації в художньо-педагогічній діяльності [2].

В преамбулі Закону України «Про освіту» (редакція 1996 року) записано, що метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, розвиток її талантів, розумових і фізичних здібностей, формування громадян, здатних до свідомого суспільного вибору, збагачення на цій основі інтелектуального, творчого, культурного потенціалу народу, підвищення його освітнього рівня, забезпечення народного господарства кваліфікованими фахівцями.

Важлива роль у цьому процесі належить вчителю. У Державній програмі «Вчитель», затвердженій Міністерством освіти і науки України і Президією АПН України 29 листопада 1997 року, зазначено, що завдяки діяльності

вчителя реалізується державна політика у створенні інтелектуального, духовного потенціалу нації, розвитку вітчизняної науки, техніки і культури, збереження і примноження культурної спадщини. У цій програмі поставлені завдання щодо розробки системи підготовки педагогів у вищих педагогічних закладах освіти різних рівнів акредитації за єдиними державними стандартами в системі ступеневої вищої освіти, забезпечення безперервності освіти за освітньо-кваліфікаційними рівнями «молодший спеціаліст», «бакалавр», «спеціаліст», «магістр».

Аналіз досліджень та публікацій. Питання підготовки вчителя образотворчого мистецтва привертають увагу багатьох науковців. Зокрема, основні етапи розвитку та сучасного стану вищезначених фахівців знайшли своє відображення в публікаціях Є. Антоновича, М. Сокальського, І. Небесника. Значний внесок у формування концептуальних основ зробили В. Бутенко, М. Дарманський, В. Шпільчак, І. Удріс, О. Рудницької [1].

Завдання щодо запровадження підготовки фахівців у вищих навчальних закладах за відповідними освітньо-кваліфікаційними рівнями було поставлено на державному рівні постановою Кабінету Міністрів України від 24 травня 1997 року № 507.

Постановою Кабінету Міністрів України від 20 січня 1998 року № 65 затверджено Положення про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту). Конкретизація завдань цього Положення із визначенням загальних вимог до спеціалістів педагогічної галузі на рівнях «молодший спеціаліст», «бакалавр», «спеціаліст», «магістр» знайшла своє місце у Концепції педагогічної освіти, схваленій колегією Міністерства освіти України 23 грудня 1998 року. Це положення знаходить своє обґрунтування у пункті 2 статті Закону України «Про освіту», де сказано, що заклади освіти вищого рівня акредитації можуть здійснювати підготовку фахівців за освітньо-кваліфікаційними рівнями, які забезпечать заклади освіти нижчого рівня акредитації.

Мета роботи. Метою роботи є визначення концептуальних основ підготовки вчителя образотворчого мистецтва в умовах ступеневого навчального закладу.

Отримані результати. З підписанням Україною Болонської угоди, система вищої освіти нашої держави поступово переходить на європейські стандарти освіти, що потребує вирішення деяких концептуальних питань. Це стосується і підготовки вчителя образотворчого мистецтва.

Зважаючи на те, що домінантою діяльністю художника-педагога має бути устремління до розвитку творчого потенціалу людини, виховання образного мислення на основі взаємозв'язку різних видів мистецтв, Міністерство освіти і науки України, затверджуючи 15 квітня 1998 року новий перелік спеціальностей і спеціалізацій для підготовки педагогічних кадрів, змінило назву однієї профільної кваліфікації «Вчитель образотворчого мистецтва» на «Вчитель образотворчого мистецтва, етики і естетики» на різних освітньо-кваліфікаційних рівнях.

Великий досвід підготовки вчителів образотворчого мистецтва в Південноукраїнському педагогічному університеті, Криворізькому педагогічному університеті та Прикарпатському національному педагогічному університеті імені Василя Стефаника був покладений в основу розробки пакету ліцензійних документів в Хмельницькій гуманітарно-педагогічній академії. Також, досвід діяльності у якості ступеневого навчального закладу і європейські орієнтири, у Хмельницькій гуманітарно-педагогічній академії дозволив виділити деякі концептуальні основи у підготовці вчителя образотворчого мистецтва. Вони базуються на:

- організаційна схема підготовка в умовах ступеневої освіти;
- принципи художньо-педагогічної освітньої діяльності;
- програмно-методичне забезпечення освітньої діяльності;

Вивчення образотворчого мистецтва у навчальних закладах України є важливим чинником загальноосвітньої і професійної підготовки молоді, який надає широкі можливості для естетичного розвитку особистості,

формування художньої культури, вміння встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між фактами, подіями і явищами. Дизайн, художнє оформлення широко використовуються у різних галузях освіти, сучасного виробництва та в побуті. З огляду на це, забезпечення належного рівня художньо-естетичної освіти набуває нині особливої актуальності і потребує переходу на більш гнучку стратегію ніж існуюча [3].

Художньо-педагогічна діяльність за спеціальністю «Педагогіка і методика середньої освіти. Образотворче мистецтво» базується на освітній діяльності Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії – одному з перших ступеневих вищих навчальних закладів України, в якому здійснюється підготовка за усіма освітньо-кваліфікаційними рівнями.

В Хмельницькій гуманітарно-педагогічній академії навчання здійснюється за схемою 2 + 4. Термін навчання – 6 років. В зв'язку з відсутністю в області спеціалізованої загальноосвітньої школи з естетичним профілем (поглиблене вивчення образотворчого мистецтва), в академію приймають на базі 9 класів. Це продиктовано і тим, що в такому варіанті зменшується розрив випускників художніх шкіл з часом їх вступу до вищого навчального закладу – художню школу закінчують в 7-8 класі і через рік вступають до вищого навчального закладу (на відміну від 3-4 років за класичною схемою). Позитивом такої схеми є і те, що до навчання залучається і талановита сільська молодь, яка не мала можливості навчатися в художній школі. По закінченні другого курсу студенти отримують атестат про повну загальну середню освіту профільного типу (естетичного профілю).

Також навчальний заклад має право приймати на базі повної загальної середньої освіти і зараховувати студентів на 3 курс. Після 6 років навчання (після 4 на базі 11 класів) студенти отримують диплом «бакалавра» за спеціальністю «Педагогіка і методика середньої освіти. Образотворче мистецтво», що говорить про здобуття базової вищої освіти за європейським зразком.

Мета, принципи та цільові програми освітньої діяльності академії відповідають концептуальним ідеям Національної доктрини розвитку освіти, законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», Державної національної програми «Освіта» (Україна ХХІ століття), Державної програми «Вчитель».

Метою художньо-педагогічної діяльності є:

- сприяння відтворенню й розвитку духовного потенціалу держави;
- забезпечення навчальних закладів, сфер соціальної та виробничої діяльності кваліфікованими фахівцями з образотворчого мистецтва;
- формування духовних і моральних принципів, норм поведінки особистості, стичної та професійної компетентності.

Художньо-педагогічна діяльність базується на **принципах**:

- багатопрофільності;
- якості освітніх послуг, якості змісту та результатів художньо-педагогічної освіти, якості педагогічних технологій;
- ступеневості підготовки фахівців;
- задоволення освітніх потреб студентів відповідно до їх інтересів, потреб суспільства у висококваліфікованих спеціалістах;
- використання державних стандартів вищої освіти як обов'язкового мінімуму змісту художньої освіти і змісту навчання;
- відповідності рівнів освіти та освітньо-кваліфікаційного рівня підготовки випускників вимогам суспільного поділу праці;
- випереджувального інноваційного розвитку художньо-педагогічної освіти;
- забезпечення вибору спеціалізацій для задоволення вимог ринку праці;
- особистісної орієнтації художньо-педагогічної освіти;
- формування загальнолюдських і національних цінностей;
- системності аналізу всіх чинників, які впливають на якість освітньої діяльності, моніторингу та своєчасного запобігання кризових явищ на рівні академічної групи, навчального курсу, кафедри, факультету;

- моніторингу якості художньо-педагогічної освіти, забезпечення його прозорості, відкритості, сприяння розвитку громадського контролю.

Відповідно до цілей та принципів освітньої діяльності виділені **цільові програми** та засоби їх реалізації:

1. *Кадрове забезпечення галузі художньої освіти* через формування високоякісного контингенту студентів; адекватності змісту освіти вимогам системи праці; формування змісту освіти та змісту навчання на основі суб'єктно-діяльнісного, творчого, особистісно орієнтованого підходів за принципами цілеспрямованості, прогнозування та діагностування; формування фахових компонентів державних стандартів вищої освіти з урахуванням традицій наукових шкіл, потреб художньо-педагогічної галузі та запитів студентів; формування номенклатури спеціальностей і спеціалізацій відповідно до змін ринкових умов; конкурентоспроможність випускників на ринку праці; оновлення змісту освіти та організації навчально-виховного процесу відповідно до демократичних цінностей, сучасних науково-технічних досягнень, підвищення якості освіти, оновлення форм організації навчально-виховного процесу; перепідготовку, спеціалізацію, розширення професійного профілю, стажування фахівців, розробку ефективних педагогічних технологій; вивчення попиту на окремі спеціальності та спеціалізації на ринку праці; сприяння працевлаштуванню випускників; створення сприятливих умов для розвитку обдарованої молоді; виконання державного замовлення та угод про підготовку фахівців відповідної кваліфікації.

2. *Національне виховання* через забезпечення культурного і духовного розвитку особистості, виховання в душі патріотизму та поваги до Конституції України; прищеплення студентам демократичного світогляду, дотримання громадянських прав і свобод, поваги до традицій, культури, віросповідання та мови спілкування народів світу; формування у молоді сучасного світогляду, розвиток творчих здібностей і навичок самостійного наукового пізнання, самоосвіти і самореалізації особистості, стимулювання у молоді прагнення до здорового способу життя; розвиток гуманістичної

освіти, що ґрунтується на культурно-історичних цінностях народу, його традиціях і духовності; утвердження національної ідеї, самосвідомості, що сприяє національній самоідентифікації, розвитку художньої культури, оволодінню цінностями світової культури, загальнолюдськими надбаннями; формування у молоді потреби й уміння жити в громадянському суспільстві, духовності та фізичної досконалості, моральної, трудової, екологічної культури; формування національних світоглядних позицій, ідей, поглядів і переконань на основі цінностей вітчизняної та світової культури; прищеплення здатності до самостійного мислення, суспільного вибору і діяльності, спрямованої на процвітання України.

3. *Забезпечення рівного доступу до здобуття освіти* через запровадження ефективної системи інформування громадськості про можливості здобуття вищої художньо-педагогічної освіти; інтеграцію з іншими вищими навчальними закладами різних рівнів акредитації; запровадження гнучких освітніх програм та інформаційних технологій навчання.

4. *Створення системи неперервної освіти* через забезпечення послідовності змісту та координації навчально-виховної діяльності на різних ступенях освіти; розробку індивідуальних модульних навчальних програм різних рівнів складності залежно від конкретних потреб; запровадження та розвиток дистанційної освіти.

5. *Підготовка студентства до життєдіяльності в інформаційному суспільстві* через інформатизацію системи художньо-педагогічної освіти, спрямованої на задоволення освітніх інформаційних і комунікаційних потреб учасників навчально-виховного процесу; запровадження дистанційного й кореспондентського навчання із застосуванням у навчальному процесі та бібліотечній справі інформаційно-комунікаційних технологій поряд із традиційними засобами; створення електронних підручників; застосування сучасних засобів навчання тощо.

6. *Посилення художньо-педагогічної освіти і науки* через фундаменталізацію освіти, інтенсифікацію наукових досліджень; розвиток

освіти на основі новітніх наукових і технологічних досягнень, випереджувальний розвиток художньо-педагогічної освіти; інноваційну освітню діяльність; правовий захист освітніх інновацій і результатів науково-педагогічної діяльності як інтелектуальної власності; запровадження наукової експертизи варіативних компонентів державних стандартів освіти, підручників, інноваційних систем навчання та виховання; залучення до наукової діяльності обдарованої студентської молоді, педагогічних працівників; поглиблення співпраці та кооперації з іншими навчальними закладами і науковими установами; залучення до навчально-виховного процесу провідних вчених; запровадження цільових програм, що сприяють інтеграції освіти і науки; забезпечення якості художньо-педагогічної освіти відповідно до новітніх досягнень науки, культури і соціальної практики; взаємозв'язок освіти і науки, педагогічної теорії та практики.

7. *Моніторинг і використання зарубіжного досвіду* через проведення спільних наукових досліджень, співробітництво з міжнародними фондами, проведення міжнародних наукових конференцій, семінарів, симпозіумів; сприяння участі педагогічних та науково-педагогічних працівників у відповідних заходах за кордоном; освітні та наукові обміни, стажування за кордоном студентів, педагогічних і науково-педагогічних працівників; аналіз, відбір, видання та розповсюдження кращих зразків зарубіжної наукової і навчально-методичної літератури.

8. *Кадрове забезпечення навчального процесу* через відповідність кадрового забезпечення вимогам атестації та акредитації спеціальностей; основні форми підготовки наукових та науково-педагогічних працівників вищої кваліфікації: аспірантуру, докторантуру та інститут здобувачів; стажування та підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників; створення оптимальних умов для ефективної професійної діяльності педагогічних та науково-педагогічних працівників; забезпечення економічних і соціальних гарантій для професійної самореалізації педагогічних та

науково-педагогічних працівників, підвищення соціального статусу відповідно до їх ролі у суспільстві.

Базова мистецька освіта має включати цикл дисциплін, які складають фундамент сучасного образотворчого мистецтва: рисунок, живопис, композицію, графіку, історію мистецтв, художню культуру, декоративно-ужиткове мистецтво, а також дисциплін із сучасними прикладами застосування образотворчого мистецтва (зокрема, застосування персональних комп'ютерів у образотворчому мистецтві, комп'ютерну графіку та графічний дизайн тощо). Одночасно ці дисципліни повинні доповнюватися курсами психолого-педагогічного та методичного напрямку, які мають важливе значення для професійної підготовки майбутнього вчителя образотворчого мистецтва. Спеціальні курси мають доповнювати базовий зміст новими мистецькими теоріями і методами. Підготовка фахівців з образотворчого мистецтва включає тривалу (21 тиждень) педагогічну практику студентів у загальноосвітніх закладах м. Хмельницького і області. Підготовка фахівців з образотворчого мистецтва здійснюється на основі замовлень управління освіти і науки Хмельницької обласної державної адміністрації.

Кафедра образотворчого мистецтва перейшла на багатоступеневе навчання, яке враховується у нових навчальних планах, розроблених відповідно до стандартів вищої освіти. Багатоступенева система освіти передбачає підготовку фахівця зі спеціальності 6.010100 «Педагогіка і методика середньої освіти. Образотворче мистецтво», 8.010103 «Педагогіка і методика середньої освіти. Образотворче мистецтво».

Форми і методи роботи щодо підготовки фахівців з образотворчого мистецтва повністю відповідають кваліфікаційній характеристиці цієї спеціальності, навчальному плану та програмам дисциплін. Ці ж документи складають основу нормативно-правового забезпечення реалізації моделі підготовки вчителя образотворчого мистецтва.

Учитель образотворчого мистецтва повинен гармонійно поєднувати в собі всі компоненти загальнолюдської культури, цілісно формувати відповідну культуру й у своїх учнів.

Для підвищення якості підготовки фахівців з образотворчого мистецтва використовуються:

- обладнання спеціалізованих лекційних аудиторій з історії мистецтва, методики викладання образотворчого мистецтва та художньої культури, педагогічного малюнка сучасними відео- та аудіотехнічними засобами, можливістю роботи в мережі INTERNET;

- педагогічні класи, в яких студенти з першого курсу можуть отримувати професійну підготовку: працювати помічниками вихователів та помічниками вчителів;

- підготовка фахівців зазначеного напрямку передбачає: введення майстер-класів, в яких один спеціаліст викладає кілька дисциплін, пов'язаних між собою логікою образотворчого мистецтва (наприклад: рисунок, живопис, композиція тощо);

- створення центру довузівської підготовки для молоді з використанням дистанційних методів навчання;

- забезпечення навчальних дисциплін повітряною навчально-методичною літературою, розробка планів видання навчальних посібників та їх електронних версій; започаткування накопичення фонду наукової навчальної літератури, дипломних і курсових робіт на магнітних носіях.

Нормативно-правове забезпечення реалізації концепції розвитку спеціальності «Педагогіка і методика середньої освіти. Образотворче мистецтво» здійснюється згідно з наказами та інструктивними документами Міністерства освіти і науки України.

У світлі основних напрямів, відображених у цій концепції, освітня діяльність за такими напрямками здійснюється при прагненні до максимального використання творчого потенціалу, активізації самостійності і

відповідальності кожного студента в оволодінні навчальними дисциплінами і системою умінь, здатністю до здійснення професійних функцій вчителя.

На кафедрі образотворчого мистецтва широко пропагується і використовується педагогіка співпраці через організацію системи самостійної роботи студентів, залучення їх до наукового і творчого пошуку, підготовка спільних наукових (участь у конференціях) та творчих (участь у виставках) проєктах.

Отже, європейський освітній простір поступово трансформує класичну систему підготовки вчителя образотворчого мистецтва. Ця трансформація ефективно поєднується зі ступеневим характером вітчизняної освіти і високим змістом практичної підготовки. Зрозуміло, що відкривається великий пласт нерозв'язаних питань. Саме гармонійне поєднання вітчизняної художньо-педагогічної традиції з інноваційними підходами західноєвропейського зразка дозволить дати відповідь на складні питання перехідного періоду.

Література

1. Бутенко Володимир. *Методологічні аспекти становлення мистецької та дизайнерської освіти в Україні*. // *Диалог культур: Україна у світовому контексті: мистецтво і освіта: Зб. наук. праць / Ред. кол. І.А.Зямон (голов. ред.), С.О.Черепанова (упоряд. і відп. ред.), П.Г.Ничасало, О.П.Рудницька та ін.* – Львів: Українські технології, 2001. – Вип.6. – 372с. – С.135-143.
2. Зямон І.А. *Проблеми естетичного виховання у контексті динаміки культури* // *Духовний розвиток особистості засобами мистецтва*. – Чернівці. – 1994. – Ч.1. – С.15-20.
3. Рудницька О.П. *Проект стандарту освітньої галузі художньої культури* // *Державний стандарт загальної середньої освіти в Україні* / Костюк О.Г., Левчук Л.Т., Масол Л.М. – К.: Генеза, 1997. – С. 14-24.

ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ ДИЗАЙНЕРА ЯК КОМПОНЕНТА ДИЗАЙНЕРСЬКОЇ ОСВІТИ

Попова І. І.

Київський національний університет технологій та дизайну

Анотація: У статті розглядаються особливості формування творчої особистості, умови для її розвитку як невід'ємної частини дизайнерської освіти.

Ключові слова: творчість, творча особистість, дизайн-освіта.

Аннотация: Попова И.И. Формирование творческой личности дизайнера как компонента дизайнерского образования. В статье рассматриваются особенности формирования творческой личности, условия для ее развития как неотъемлемой части дизайнерского образования.

Ключевые слова: творчество, творческая личность, дизайн-образование.

Annotation: Popova I.I. Formation of the creative person of the designer as component of design education. In the article the features of forming of creative personality, condition for its development as inalienable part of designer education are examined.

Keywords: creation, creative personality, design.

відповідальності кожного студента в оволодінні навчальними дисциплінами і системою умінь, здатністю до здійснення професійних функцій вчителя.

На кафедрі образотворчого мистецтва широко пропагується і використовується педагогіка співпраці через організацію системи самостійної роботи студентів, залучення їх до наукового і творчого пошуку, підготовка спільних наукових (участь у конференціях) та творчих (участь у виставках) проєктах.

Отже, європейський освітній простір поступово трансформує класичну систему підготовки вчителя образотворчого мистецтва. Ця трансформація ефективно поєднується зі ступеневим характером вітчизняної освіти і високим змістом практичної підготовки. Зрозуміло, що відкривається великий пласт нерозв'язаних питань. Саме гармонійне поєднання вітчизняної художньо-педагогічної традиції з інноваційними підходами західноєвропейського зразка дозволить дати відповідь на складні питання перехідного періоду.

Література

1. Бутенко Володимир. *Методологічні аспекти становлення мистецької та дизайнерської освіти в Україні*. // *Диалог культур: Україна у світовому контексті: мистецтво і освіта: Зб. наук. праць / Ред. кол. І.А.Зямон (голова, ред.), С.О.Черепанова (упоряд. і відп. ред.), П.Г.Ничисало, О.П.Рудницька та ін.* – Львів: Українські технології, 2001. – Вип.6. – 372с. – С.135-143.
2. Зямон І.А. *Проблеми естетичного виховання у контексті динаміки культури* // *Духовний розвиток особистості засобами мистецтва*. – Чернівці. – 1994. – Ч.1. – С.15-20.
3. Рудницька О.П. *Проект стандарту освітньої галузі художньої культури* // *Державний стандарт загальної середньої освіти в Україні* / Костюк О.Г., Левчук Л.Т., Масол Л.М. – К.: Генеза, 1997. – С. 14-24.

ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ ДИЗАЙНЕРА ЯК КОМПОНЕНТА ДИЗАЙНЕРСЬКОЇ ОСВІТИ

Попова І. І.

Київський національний університет технологій та дизайну

Анотація: У статті розглядаються особливості формування творчої особистості, умови для її розвитку як невід'ємної частини дизайнерської освіти.

Ключові слова: творчість, творча особистість, дизайн-освіта.

Аннотация: Попова И.И. Формирование творческой личности дизайнера как компонента дизайнерского образования. В статье рассматриваются особенности формирования творческой личности, условия для ее развития как неотъемлемой части дизайнерского образования.

Ключевые слова: творчество, творческая личность, дизайн-образование.

Annotation: Popova I.I. Formation of the creative person of the designer as component of design education. In the article the features of forming of creative personality, condition for its development as inalienable part of designer education are examined.

Keywords: creation, creative personality, design.

Постановка проблеми. Питання дизайнерської діяльності та дизайнерської освіти привертають увагу численних сучасних науковців - як практиків так і педагогів. Дизайн – це творча діяльність. Професійна сфера творчості дизайнера – формування функціонального й естетичного комфорту в навколишньому середовищі потребує висококваліфікованих фахівців з великим творчим потенціалом.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Мистецтвознавці відзначають, що для сучасної культури характерним стає всепронизуюче проектування. Дизайн це якісно новий тип діяльності, який інтегрує технічну та гуманітарну культуру на проектній основі і направлений на організацію гармонійного предметного середовища. І ось ця нова проектна культура являє собою „універсум художньо – формоутворюючої трансформації людиною всіх планів свого буття, в якому вирішується фундаментальне протиріччя між здатністю об'єктивної гармонії світу і безупинністю його науково – технічних змін” (1). Дизайн став невід'ємною частиною життя цивілізованої людини. Розробку проєкта сформованої ідеї прийнято називати проектуванням. В систему освіти вводиться проблематика взаємозв'язку в розвитку творчої особистості та проектної культури. Проблеми дизайнерської освіти різних рівнів висвітлюються в публікаціях С. Мигаля, В. Шпільчака, С. Антоновича, Д. Кривавича, В. Даниленко.

Формулювання цілей статті. Мистецтво (і зокрема дизайн) як творчість – це розвиток асоціативно-образного мислення, здатності зв'язувати в свідомості далекі одне від одного явища, бачити загальну систему, здатність народжувати у власній свідомості на основі сприйняття життя художній образ і, користуючись професійними навичками, втілювати їх в художній твір.

Головне завдання сучасної педагогічної науки та практики – розкрити творчу індивідуальність, розвивати активність, ініціативність, самостійність майбутніх фахівців. Необхідно визначити і створити умови, які б стимулювали духовне зростання, пізнавальну спрямованість особистості, її емоційно –

вольову сферу. Усі вище згадані фактори є основоположними в процесі формування творчої особистості.

Результати дослідження. Визначенню поняття „творча особистість” в науковій літературі приділяється багато уваги. Більшість авторів виділяють такі особистісні риси творчої людини, що проявляються в дитячому віці: прагнення до нового, здатність дивуватись і захоплюватись, допитливість, еклектичність тощо.

Творча людина – це людина, здатна по новому обробляти інформацію, що мається під рукою, - звичайні дані, що сприймаються органами чуттів, що доступні всім нам. Письменник має потребу в словах, музиканту потрібні ноти, художнику та дизайнеру потрібні зорові образи, і всім їм потрібно знання технічних прийомів свого ремесла.

Але творча особистість інтуїтивно бачить можливості для перетворення звичайних даних в новий твір, що далеко перевершує вихідні дані.

Слід пам'ятати, що творчі здібності розвиваються, збагачуються і удосконалюються протягом всього життя художника. Не випадково більшість дослідників на всіх етапах формування і розвитку здібностей фіксують таку їх межу як «прагнення до досконалості», яка і додає справжню динамічність творчості (4). Талановитість формується в органічній єдності багатьох специфічних рис художньої обдарованості. Серед них: емоційність, емпатія, фантазія, уява, інтуїція та ін.

Особливість педагогіки мистецтва в тому, що творчості навчити не можна, можна лише створити умови для пробудження та активізації у студентів творчих імпульсів. Як справедливо відзначає Л. Фергюсон, „творчі здібності не створюються, а вивільняються”(2).

„Творчість – це здатність знаходити нові рішення чи нові засоби вираження, внесення чогось нового в існування людини”. Так зазначала Б. Едвардс у своїй книзі „Відкрий в собі художника” в якій з'ясовує взаємозв'язок між творчістю та процесами зорового сприйняття, що проходять в мозку людини, знаходить методи, які дозволяють ними керувати (3).

Засвоєння культури, розвиток професіоналізму - все це повинно мати для творчої особистості особливе значення, аналізуватися нею та використовуватися в неповторному сполученні. На цьому етапі повинні відбуватися формування й розвиток культури навчання й саморозвитку студентів засобами усіх навчальних дисциплін.

Процес формування творчої особистості майбутнього дизайнера буде результативним, якщо забезпечити співпрацю та співтворчість в системі „викладач – студент”. Навчально – виховний процес повинен сприяти прояву творчої активності, ініціативності його суб'єктів.

Одною з основних цілей викладача є створення ситуації успіху для розвитку творчої особистості студента, усвідомлення ним своїх реальних можливостей, виховання завзятості, наполегливості в досягненні мети. Ситуація успіху досягається тоді, коли сам студент визначає цей результат як успіх. Усвідомлення успіху виникає у суб'єкта після здолання боязкості, невміння, незнання. Ситуація успіху деколи має характер штучно створеної, тому що педагог на деякий час посилює акцент на позитивних якостях студента, не зважаючи на недоліки. Проблеми коригуються поступово, пошуком недоліків, які спочатку спільно з викладачем, а потім самостійно, виправляються. Щоб ситуація успіху не сприймалася студентами штучно створеною, викладач повинен володіти широким арсеналом психолого-педагогічних впливів, мати високорозвинену моральну й емоційну культуру, вміти створити оптимістичний психоемоційний комфорт під час занять (5).

Культурне та творче середовище забезпечує творчий клімат і психологічний комфорт, що сприяє досягненню успіхів у педагогічній діяльності. Перебування в такому середовищі створює педагогу й студентам не тільки психологічну захищеність, але й умови для творчості.

Специфіка мистецтва містить в собі значну кількість того що називається суб'єктивним елементом. Існують протиріччя, з якими викладач стикається у повсякденній практичній роботі. Протиріччя стосуються оцінки художніх якостей робіт та тих вимог, які можуть бути до них пред'явлені. Само

визначення - розвиток творчої особистості – включає в себе уявлення про поступовий зріст, збагачення та розширення зображувальних і художньо-творчих здібностей студентів.

Диференціація в процесі навчання дає можливість на певних етапах скерувати індивідуальні зростання студентів. Все більш актуальною в цьому стає самооцінка як один із компонентів діяльності, пов'язаний не з виставленням собі оцінок, а з процедурою оцінювання, характеристикою процесу виконання завдань, його плюсами та мінусами.

Професійний рівень системи дизайн-освіти передбачає цілеспрямовану підготовку фахівців, що безпосередньо працюють у сферах дизайнерської практики, науки та освіти. В зв'язку з чим постає питання інформаційного забезпечення навчального процесу, створення його предметного середовища, що відповідає сучасному рівню розвитку дизайну та найкращому досвіду його викладання. Для дизайнера інформація загального призначення більш важлива, ніж для фахівців інших сфер діяльності. Комплексний підхід до розв'язання завдань, що виникають у ході професійної роботи дизайнера передбачає розгляд будь-якого об'єкта у взаємодії з усім середовищем, у якому він знаходиться і функціонує, що вимагає від дизайнера енциклопедичних знань. Основи таких знань закладаються в навчальному закладі і відповідна інформація повинна знаходитися в його фондах.

У забезпеченні і організації дизайнерської освіти студентів є ряд проблем методологічного, психологічного та професійно-педагогічного характеру, а саме: ще досить впливовою залишається традиція, згідно якої педагогічні зусилля зосереджені не на розвиток власне творчих якостей особистості, а на якомога ширшому висвітленні теорії мистецтва. Цей підхід є найменш продуктивним, адже в ньому фактично ігнорується суб'єкт, його естетичне ставлення, потреби, творча індивідуальність.

Потрібно ширше використовувати естетико – виховні можливості позааудиторної роботи. Студенти побачать реальні можливості для виявлення

та реалізації власної творчої активності. Ефективними шляхами удосконалення навчання та створення умов для розвитку творчої особистості студентів є:

- широке використання системи наочності, використання технічних засобів навчання,
- проведення вступних бесід перед виконанням практичних робіт,
- послідовне ускладнення завдань від простих до складних,
- активне включення в процесі викладання питань з історії розвитку дизайну, рисунку, живопису,
- обговорення робіт в кінці кожного заняття (із залученням самостійного аналізу студентами своєї роботи),
- участь студентів у днях студентської науки, що дає змогу поглибити їхні знання з питань дизайну по обраній темі,
- розширення знань студентів про сучасні тенденції в дизайні шляхом ознайомлення з періодичними виданнями з дизайну,
- проведення екскурсій і відвідування виставок з метою ознайомлення із сучасними тенденціями в дизайні, новинках в світі комп'ютерного забезпечення для 3D візуалізації проєктів,
- організація виставок творчих робіт студентів.

Важливу роль у вихованні сприйнятливості до дизайну та прояву творчих здібностей повинні зіграти виставки, експозиції, що демонструють технологічні „ноу - хау”, високу якість товарів і послуг.

Висновки. Оволодіння знаннями щодо проблем матеріальної і проєктної культури, її естетичної складової, поглиблення усвідомленого естетичного сприйняття навколишнього світу, а також ролі, місця і можливостей в ньому сучасного дизайну, виховання естетичного смаку і стійких критеріїв оцінювання якості виробів та об'єктів предметного середовища, засвоєння методів, притаманних проєктній культурі, розвиток творчої особистості – пріоритетні напрямки розвитку дизайнерської освіти.

Перспективи подальших досліджень. Актуальність проблеми для сучасної системи дизайнерської освіти передбачає продовження дослідження та втілення в навчальний процес.

Література:

1. Шпітшак В. Дизайн в українській школі: проблеми та перспективи// Мистецтво та освіта. -2000. -№ 3.- С. 2.
2. Годфруа Ж. Что такое психология. Т. 1. - М, 1992.
3. Эдвардс Б. Открой в себе художника.- Минск, 2000.
4. Эстетика. Под ред. Л. Левчук.- К, 199, с.190.
5. Белкин Н. Г. Ситуация успеха. Как ее создать. Книга для учителя. М, 1991.

МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ У ФОРМУВАННІ ДІЯЛЬНОСТІ

ФАХІВЦЯ-ПЕДАГОГА

З ДИСЦИПЛІН ДИЗАЙНЕРСЬКОГО СПРЯМУВАННЯ

Пригодін М.Д

ХНПУ ім. Г.С. Сковороди

Анотація. В статті висвітлені методологічні аспекти, які впливають на процес формування фахівця-педагога з дизайну в контексті Болонської системи навчання. Визначені спільні та відмінні риси вітчизняної та європейської освіти.

Ключові слова. дизайн, методологічні аспекти, новітні технології, фахівець.

Анотация. Пригодин М.Д. Методологические аспекты в формировании деятельности специалиста-педагога дисциплин дизайнерского направления. В статье освещены методологические аспекты, которые влияют на процесс формирования специалиста-педагога дизайна в контексте Болонской системы образования. Определены общие и отличительные черты отечественного и европейского образования.

Ключевые слова. дизайн, методологические аспекты, новейшие технологии, специалист.

Annotation. Prigodin M.D. Methodological aspects in forming a specialist-pedagogue by disciplines of a design direction. In this article a methodological aspects have considered that influence on process of forming of a specialist-pedagogue by a design in context Bolonia's system of training. General traits and distinguishing features of home teaching and European teaching have de fined.

Key words. Design, methodological aspects, the newest technologies, the expert.

Постановка проблеми. Радикальні зміни в системі освіти в ринкових відношеннях приводять до необхідності переоцінки принципів і методології навчання в плані постійного удосконалення, а також формування молодого фахівця-дизайнера, педагога для вирішення методологічних аспектів в учбовому процесі вищої школи. У сучасний період значної уваги надається дизайнерським дисциплінам, починаючи із загально-освітньої школи до вузу на підставі естетичних цінностей.

Перспективи подальших досліджень. Актуальність проблеми для сучасної системи дизайнерської освіти передбачає продовження дослідження та втілення в навчальний процес.

Література:

1. Шпілючак В. *Дизайн в українській школі: проблеми та перспективи* // *Мистецтво та освіта*. - 2000. - № 3. - С. 2.
2. Годфруа Ж. *Что такое психология*. Т. 1. - М., 1992.
3. Эдвардс Б. *Открой в себе художника*. - Минск, 2000.
4. *Эстетика*. Под ред. Л. Левчук. - К, 199, с.190.
5. Белкин Н. Г. *Ситуация успеха. Как ее создать*. Книга для учителя. М., 1991.

МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ У ФОРМУВАННІ ДІЯЛЬНОСТІ

ФАХІВЦЯ-ПЕДАГОГА

З ДИСЦИПЛІН ДИЗАЙНЕРСЬКОГО СПРЯМУВАННЯ

Пригодін М.Д

ХНПУ ім. Г.С. Сковороди

Анотація. В статті висвітлені методологічні аспекти, які впливають на процес формування фахівця-педагога з дизайну в контексті Болонської системи навчання. Визначені спільні та відмінні риси вітчизняної та європейської освіти.

Ключові слова. дизайн, методологічні аспекти, новітні технології, фахівець.

Анотация. Пригодін М.Д. *Методологические аспекты в формировании деятельности специалиста-педагога дисциплин дизайнерского направления.* В статье освещены методологические аспекты, которые влияют на процесс формирования специалиста-педагога дизайна в контексте Болонской системы образования. Определены общие и отличительные черты отечественного и европейского образования.

Ключевые слова. дизайн, методологические аспекты, новейшие технологии, специалист.

Annotation. Prigodin M.D. *Methodological aspects in forming a specialist-pedagogue by disciplines of a design direction.* In this article a methodological aspects have considered that influence on process of forming of a specialist-pedagogue by a design in context Bolonia's system of training. General traits and distinguishing features of home teaching and European teaching have de fined.

Key words. Design, methodological aspects, the newest technologies, the expert.

Постановка проблеми. Радикальні зміни в системі освіти в ринкових відношеннях приводять до необхідності переоцінки принципів і методології навчання в плані постійного удосконалення, а також формування молодого фахівця-дизайнера, педагога для вирішення методологічних аспектів в учбовому процесі вищої школи. У сучасний період значної уваги надається дизайнерським дисциплінам, починаючи із загально-освітньої школи до вузу на підставі естетичних цінностей.